

facètiex, mais courtois, bien élevé»; sobretot a Mallorca, i en el S. XIX, s'usa bastant la forma, de terminació llatinitzant, *faceto*].

¹ Cf. prov. *facèci* i en els B-Alps pl. «façons, atencions, cerimònies outrées», *faire de facèssi* «mettre de l'importance aux moindres choses que l'on fait» (TdF; FEW).

Faciar, V. *fassi* *Faceciós*, V. *facècia* *Faceta*, V. *faç* *Facet*, *faceto*, V. *facècia* *Facial*, V. *faç* *Fàcies*, V. *faç* *Fàcil*, *facilitar*, *facilitat*, *facillo*, V. *fer* *Facina*, V. *oficina* (FER) *Facinerós*, V. *fer* *Facir*, V. *facir* *Facistol*, V. *faristol* *Facsimil*, *facticible*, *factici*, *factor*, *factoria*, *factorial*, *factòtum*, *factura*, *facturar*, V. *fer* *Fàcula*, V. *falla* 'torxa' *Facultar*, *facultat*, *facultatiu*, V. *fer* *Facund*, *facúndia*, *facunditat*, V. *infant* *Fada*, *fadador*, *fadar*, *fadat*, V. *fat* I *Fadea*, *fadejar*, *fadenc*, *faderia*, *fadesa*, V. *fat* II *Fadia*, *fadiga*, *fadigar*, *fadigós*, V. *fatigar* *Fadolla*, V. *fatigar* *Fador*, V. *fat* II

FADRÍ, FADRINA, 'noi, noia, jove', 'solter', mot d'origen incert; té bones aparences la teoria que l'equipara amb l'oc. ant. *frairin* 'pobre, mesquí', 'vil', i fr. ant. *frarin* 'pobre', 'mendicant', 'abjecte', la qual ens indueix a admetre que vingui d'un ll. vg. *FRATRĪNUS, diminutiu de FRATER 'germà', aplicat a germanets menors, a freres juvenets o llecs; però encara que la idea no topa amb cap obstacle fonètic, ni amb considerable dificultat semàntica, si suposem que des d'aquests significats es va passar per una part a designar, generalment, persones juvenetes, i per altra banda, des de 'fraret jove i humil' es va arribar a 'persona pobra o menyspreable', aquesta teoria pateix d'algunes objeccions i no està suficientment demostrat que sigui falsa una teoria que se li oposa. □ 1.ª doc.: S. XIII i potser ja XII.

Des del principi apareixen concomitants en català la idea de persona juveneta —de vegades adolescent, de vegades infantil—, i amb algun matís de commiseració (o almenys sense valoració positiva de la juvenesa), amb la idea de solteria, i la del sexe femení junt amb la del masculí. Aquell el tenim també en un text del S. XIII (ms. del XIV): «la fi<l>la d'un duc conceubé d'un home — e dix que d'un diaque, qui — la avia forsada — on, co-ls parens de la *fadrina* volguessen auir lo diaque —», *VidesR*.¹ També l'usa sovint Muntaner i diversos docs. aplegats per Montoliu i els *D'Ag*. i *AlcM*.

Encara que els matisos que l'acompanyen són diversos, el que és constant és que la valoració que el mot aporta a la situació sigui de signe vàriament negatiu: «quant los regidors són minyons e arlots, e han seny de *fadri*, llavors la plaga és dobla», Eiximenis (*Regimenat*, NCL. XIII, 149.22). «Un minyó molt pobre — anava tot despallat — demanant les almoynes — e com — fos ja en punt de morir — viu una dona — en àbit de viuda; e sens que lo *fadri* no li demanava almoyna — li dix: —*Fadri*, què cerques?—. Lo *fadri* respòs: —Senyora, muyr de fam e de fret—. E tantost

la dona — li dix: —Menja aqueix pa— — lo *fadri* menjava — e tornar molt bell home e gran de la persona —», *Curial* (NCL. I, 105.18ss.). Siací deu ser un noiet, altres vegades podrà dir-se d'un nen o fins un infant de pit: «lo rey — s captenc bé del infant, e — lo maestre lur — dix entre son cor: —Per ma fe, yo no tenc per savi lo rey, que un *fadri*, vengut de no tè e no sab d'on, ama aytant com son fill», *Senescal d'Egipte* (NCL. XLVIII, 148).

Montoliu posà molt de relleu el passatge de JRoig on arriba a aplicar-lo a l'embrió dins el claustre matern: «quatre madrines / la remiraren, / e deposaren / — / no ser prennyada: / fon enforcada / — / havent mentit / — / les pastoraces / de madrinaces, / lo llur fals dir / la féu morir / — / també's morí / dins, lo *fadri*, / sens batejar» (*Spill*, 3500); deu haver-hi ací un estiragonyament de la noció fins a l'extrem, ben adequada a l'estil naturalment ponderatiu de la mena d'obra de què es tracta: dit altrament, és la situació la que porta ací el mot a ser usat en lloc de *fetus*, però no que un metge (com ho era el mateix Roig) hagués pogut parlar, p. ex., de l'anatomia o la nutrició «dels *fadrius*» quan volgués descriure les 'dels embrions', car en la mateixa situació podríem dir avui 'es morí a dins la criatura', 'l'infant, el nen —', etc. De tota manera és real el fet que s'aplicava correntment, entre altres valors, als nadons i altres infants petits: «si vós prenieu hun *fadri*, e-l posàveu en una caxa ben closa, tantost morrie: e no és caxa ben closa lo ventre de la mare?», StVicentF (*Serm.* II, 118.1); «la humanal / e paternal / mare, parida / verge, fon dida / —verge tendrera, / verge letera!— / Verge nodrí / lo chic *fadri*», *Spill* (11610).

Malgrat d'això, fins en aquestes dates i localitats, és més corrent que s'apliqui a l'adolescència (en fase més o menys primerenca): «un galant / jove pubil / — / lo bon prelat / d'aquella sgleya / li dix què feya / o com vivia / — / lo bon *fadri* / dix no sabia / d'on li podia / allò venir», *Spill* (5720); «lo Rey, après que hagué fet cavaller lo fill de la Comtessa, volgué que matàs aquell moro, e lo *fadri*, ab gran ànimo, li donà tants colps ab l'espasa fins que l'hagué mort», «¿Com, Senyora, dix lo rey, voleu vós que un *fadri* que scassament se sap cenyir la spasa, que entre en camp clos?», JoMartorell (Ag. I, 74, 144); veg. encara StVicentF, *Serm.* (II, 161.31).

A l'arrodoniment del concepte antic deixaré que contribueixin els passatges que aplego davall per a *fadrina*. Altrament, per OPou veiem en quina forma precisa havia quedat estabilitzat en la gradació d'aquell temps, entremig de «minyó» i de «jove»: «EDAT: infant — chic o minyó — *fadri*: de 14 anys fins 21 o 22: adolescent, adolescentia; jove —» (*ThPu.*, 244). Tot passant notem que, si bé hi ha moltes dades de *fadri* i *fadrina* en textos que provenen d'altres regions, d'enlloc no abunden tant com d'entre els valencians dels Ss. xv i xvi.

Tot això, doncs, ja fa esperar que es trobi poc o no gens en el llenguatge de Ramon Llull. És veritat que en una part del *Blanquerna* apareix més d'un cop en